

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ladislava Górásza a členov senátu JUDr. Oľgy Trnkovej a JUDr. Mariána Sluka, PhD., v právnej veci žalobcov **1/ Z. K.** a **2/ P. K.**, bývajúcich v M.Š., v dovolacom konaní zastúpených JUDr. Andrejom Garom, advokátom so sídlom v Bratislave, Prievozská 2/B, proti žalovaným **1/ M. B.**, bývajúcej v Š., v dovolacom konaní zastúpenej JUDr. Petrom Bilkovičom, advokátom so sídlom v Bratislave, Strojnícka 8 a **2/ Allianz – Slovenská poisťovňa, a.s.**, so sídlom v Bratislave, Dostojevského rad 4, **o ochranu osobnosti**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Dunajská Streda pod sp. zn. 12 C 140/2009, o dovolaní žalobcov 1/ a 2/, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 11. júla 2012, sp. zn. 24 Co 202/2011, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie žalobcu 2/ **z a m i e t a .**

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 11. júla 2012, sp. zn. 24 Co 202/2011 vo výroku, ktorým bol rozsudok Okresného súdu Dunajská Streda z 2. júna 2010, č. k. 12 C 140/2009-330 zmenený v jeho výroku II. tak, že žaloba bola zamietnutá, v časti týkajúcej sa žalobkyne 1/, a vo výroku, ktorým zrušil jeho výrok VI., **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Žalovanej 1/ nepriznáva voči žalobcovi 2/ náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

Okresný súd Dunajská Streda (ďalej len „súd prvého stupňa“) rozsudkom z 2. júna 2010, č. k. 12 C 140/2009-330, v znení opravného uznesenia z 23. júna 2011, č. k. 12 C 140/2009-385, rozhodol tak, že (I.) žalobu voči žalovanému 2/ zamietol, (II.) žalovanej 1/ uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni 1/ sumu 4 000,- € a žalobcovi 2/ sumu 2 000,- €, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku, (III.) žalobu vo zvyšku zamietol, (IV.) žalobkyni 1/ uložil povinnosť zaplatiť žalovanému 2/ do 3 dní od právoplatnosti rozsudku náhradu trov konania v sume 137,15 €, (V.) rozhodnúť o náhrade trov konania medzi žalobcami 1/ a 2/ a žalovanou 1/ si vyhradil samostatným rozhodnutím po právoplatnosti rozsudku a (VI.) žalovanej 1/ uložil povinnosť zaplatiť na účet Štátnej pokladnice 360,- € z titulu súdneho poplatku.

Súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozhodnutia, po podrobnom zhrnutí výsledkov ním vykonaného dokazovania, citácii ustanovení § 11, § 13 ods. 1, 2 a 3, § 16, § 420 ods. 1, § 442 ods. 1 a § 444 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) a ustanovenia § 4 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zhrnutí všeobecných zásad ochrany osobnosti a jej prostriedkov, uviedol:

„Ustanovenia Občianskeho zákonníka v §§ 11 až 13 dávajú oporu pre priznanie náhrady nemajetkovej ujmy za zásah do osobnosti fyzickej osoby aj v dôsledku dopravnej nehody. Pre určenie výšky primeraného zadosťučinenia v peniazoch sú stanovené dve kritéria, z ktorých súd musí vychádzať, a to sú závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a okolnosti, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo. Podľa názoru súdu v danom prípade jednoznačne došlo k zásahu do osobnostného práva žalobkyne 1/ na zdravie a telesnú integritu dopravnou nehodou spôsobenou žalovanou 1/, o čom svedčí trestný spis aj lekárske správy o priebehu liečby zranení žalobkyne 1/, ako aj oboch žalobcov do osobnostného práva na súkromie, nakoľko touto dopravnou nehodou bolo zasiahnuté do ich súkromného a rodinného života, čo preukázali zasa svedecké výpovede. Následky súvisia nielen s tým, že určité obdobie sa život rodiny, jej správanie a chod domácnosti zmenil, obaja žalobcovia boli ochudobnení o spoločenský život, ktorým žili pred dopravnou nehodou, zároveň treba prihliadnúť aj na citovú ujmu spočívajúcu v neprijemných pocitoch, smútku, šoku z dopravnej nehody, preto peňažná satisfakcia prichádza do úvahy. Avšak súd

má za to, že výška domáhajúcej sa nemajetkovej ujmy v súvislosti so zásahom do ich súkromia nie je primeraná okolnostiam prípadu a jeho následkom a za primeranú pre žalobkyňu 1/ prisúdil sumu 2 000,- eur a v prípade žalobcu 2/ rovnako sumu 2 000,- eur. Výška peňažnej náhrady je predmetom voľnej úvahy súdu a primeranosť tejto nemajetkovej ujmy určil v uvedených sumách. Pri priznaní výšky tejto satisfakcie však súd zohľadnil svedecké výpovede, z ktorých vyplýva, že rodina sa postupne z prípadu spamätala a jej aktivity v spoločenskom aj rodinnom živote sa vracajú do obdobia pred dopravnej nehody. Súd pri určení peňažnej náhrady prihliadol nielen na následky vzniknuté v dôsledku dopravnej nehody, súvisiace najmä s pretrvávajúcimi bolesťami a psychickými problémami žalobkyne 1/ v spojitosti s dopravnou nehodou, ako aj estetickým vzhľadom dolnej končatiny, takisto bolo potrebné prihliadať aj na okolnosti dopravnej nehody i skutočnosť, že sa jedná o nebanlivostný trestný čin, kde nebolo v úmysle žalovanej 1/ konať týmto spôsobom. Je však potrebné súhlasiť s tvrdeniami žalobcov o tom, že morálne zadosťučinenie zo strany žalovanej 1/ by v danom prípade nebolo postačujúce. Treba tiež poukázať aj na skutočnosť, že od dopravnej nehody, ktorú žalovaná 1/ spôsobila, uplynul už dlhý čas. V súčasnosti takéto ospravedlnenie už by stratilo na svojej účinnosti. Pokiaľ žalovaná 1/ sa snažila v konaní svedeckými výpoveďami preukázať, že z jej strany k ospravedlneniu, resp. ospravedlňovaniu sa voči žalobkyňi 1/ došlo, jej konanie v tomto smere sa javí ako účelové súvisiace s výsledkom trestného konania, ktoré bolo voči nej vedené. Z uvedených dôvodov aj tu prichádza jednoznačne do úvahy peňažná satisfakcia. Podľa názoru súdu bol zásah do zdravia žalobkyne 1/ už čiastočne kompenzovaný poistným plnením na sťažení spoločenského uplatnenia, napriek tomu vzhľadom na následky, ktoré zranenia z dopravnej nehody na žalobkyňi 1/ zanechali („závažnosť vzniknutej ujmy“), aj v tomto smere prichádza do úvahy peňažná satisfakcia. Jej výšku, ktorej sa žalobkyňa 1/ domáhala, však opäť súd posúdil za neprimerane vysokú a vzhľadom na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo, aj skutočnosť, že žalobkyňa 1/ sa primeranej a žiaducej morálnej satisfakcie nedočkala, za primeranú určil 2 000,- eur. Vo zvyšku súd nároky žalobcov zamietol.“

Krajský súd v Trnave rozhodujúci o odvolaní žalovanej 1/ (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 11. júla 2012, sp. zn. 24 Co 202/2011 rozsudok súdu prvého stupňa vo výrokoch I., III. a IV. potvrdil a vo výroku II. zmenil tak, že žalobu zamietol a „závislý výrok VI.“ zrušil s tým, že o trovách odvolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa. Odvolací súd v dôvodoch svojho rozhodnutia (o.i.) uviedol:

„Súd prvého stupňa správne vec právne posúdil, keď skonštatoval, že v dôsledku predmetnej dopravnej nehody došlo k zásahu do osobnostnej sféry žalobkyne 1, ktorá bola priamou účastníčkou tejto dopravnej nehody, ako aj do osobnostnej sféry žalobcu 2, manžela žalobkyne 1, keď právo na ochranu osobnosti v zmysle ust. § 11 a nasl. Obč. zákonníka zahŕňa v sebe právo na život a zdravie, ako aj právo na súkromie a rodinný život. V danom prípade v dôsledku dopravnej nehody došlo preukázateľne k zásahu do osobnostného práva žalobkyne 1 na zdravie a telesnú integritu, ako aj do práva na súkromný a rodinný život, pričom k tomuto zásahu došlo aj v prípade manžela žalobkyne 1 - žalobcu 2. V prípade neoprávneného zásahu do týchto práv majú dotknuté osoby nárok v zmysle § 13 Obč. zákonníka v prvom rade domáhať sa zdržania neoprávnených zásahov, ďalej odstránenia následkov neoprávneného zásahu a poskytnutia primeraného zadostučinenia. Návrh na poskytnutie primeraného zadostučinenia sleduje priznanie satisfakcie fyzickej osobe, ktorej osobnostné právo bolo porušené so zreteľom na to, že zásah zvyčajne nemožno odčiniť obnovením pôvodného stavu. Satisfakcia prichádza do úvahy v prvom rade v podobe morálnej, napr. ospravedlnenie. Nárok na priznanie finančnej satisfakcie - náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch prichádza do úvahy len vtedy, ak by sa morálna satisfakcia nezdala postačujúca a ak bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti. Pre určenie výšky primeraného finančného zadostučinenia sú stanovené dve kritériá, z ktorých musí súd vždy vychádzať - a to závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a okolnosti, za akých došlo k neoprávnenému zásahu. Popri nároku vyplývajúcom z titulu ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. Obč. zákonníka vystupuje ako ďalší samostatný nárok na náhradu škody podľa § 420 a nasl. Obč. zákonníka, v danom prípade ide o osobitnú zodpovednosť podľa § 427 Obč. zákonníka za škodu vyvolanú osobitnou povahou prevádzky, keď škoda bola spôsobená prevádzkou motorového vozidla. Z titulu tejto zodpovednosti za náhradu škody má poškodený nárok podľa § 444 Obč. zákonníka na jednorazové odškodnenie bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia. Ide teda o dva samostatné nároky - nárok na náhradu škody na zdraví a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do práva na ochranu osobnosti. Na jednej strane sú tieto nároky úplne samostatné, na strane druhej si však v istom zmysle konkurujú, keď sú hodnotené na základe sčasti totožných a sčasti veľmi podobných skutkových tvrdení. Na ich uplatnenie je preto potrebné poskytnúť súdu také skutkové tvrdenia k následkom poškodenia zdravia, aby bolo možné odlíšiť nárok na náhradu škody na zdraví a nárok na náhradu nemajetkovej ujmy pri zásahu do práva na ochranu osobnosti. Súd je pritom vždy viazaný ústavným princípom proporcionality, v zmysle ktorého odškodnenie má byť dostatočné,

dôstojné a adekvátne. Dvojitým hodnotením vzniknutej nemajetkovej ujmy na ľudskom zdraví - v režime náhrady škody na zdraví a v režime ochrany osobnosti, na základe totožných skutkových tvrdení, by dochádzalo k flagrntnému porušeniu všeobecnej právnej zásady "non bis in idem" ako aj už spomenutého princípu proporcionality. Nie je možné, aby sa osoba dotknutá na zdraví snažila cestou ochrany osobnosti nahradzovať alebo navyšovať nároky na bolestné a náhradu sťaženia spoločenského uplatnenia, nakoľko možnosť uplatnenia týchto špeciálnych nárokov vylučuje možnosť duplicitného uplatnenia nárokov všeobecných. V rámci odškodnenia vo forme bolestného sa zohľadňujú všetky zdravotné špecifiká poškodenia zdravia poškodeného, v rámci posudzovania výšky náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa posudzuje celý široký komplex následkov poškodenia zdravia, pričom takto široko vymedzený rámec špeciálnej úpravy právnej ochrany nepochybne v sebe zahŕňa i ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život. Nemožno vylúčiť, že ochrana osobnosti v súvislosti s porušením práva na zdravie bude mať tiež svoje miesto, to však len v prípade skutkov, nárokov či osôb odlišných od skutkov, nárokov či osôb spadajúcich do režimu náhrady škody na zdraví, prípadne v situáciách, v ktorých je právna úprava náhrady škody natoľko paušálna, že ju preto nemožno považovať za vyčerpávajúco riešiacu daný problém. Možno teda uzavrieť, že pokiaľ by na základe rozhodujúcich skutkových tvrdení žalobkyne I nebolo odškodnenie z titulu náhrady škody na zdraví, a to bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia, dostatočnou satisfakciou za vzniknutú ujmu na jej osobnostných právach, mohla by sa domáhať ďalšej satisfakcie podľa ustanovení na ochranu osobnosti, to však nie je možné na základe totožných skutkových tvrdení (k tomu pozri napr. rozsudok Vrchného súdu v Olomouci sp. zn. I Co 2/2010 zo dňa 5.5.2010). Občiansky zákonník právne nevymedzuje pojem bolestné, ani pojem sťaženie spoločenského uplatnenia a ani to, v akom rozsahu sa náhrada za tieto ujmy na zdraví odškodňuje. Tieto otázky sa posudzujú z lekárskeho hľadiska a v čase vzniku škody boli upravené zákonom č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý s účinnosťou od 1.8.2004 nahradil predchádzajúcu vyhlášku č. 32/1965 Zb., a ktorý treba na daný prípad aplikovať. Náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia sú dve relatívne samostatné zložky náhrady škody na zdraví, i keď sú v zákone upravené spoločne. Oba druhy odškodnenia sú náhradou tzv. nemateriálnej ujmy a majú slúžiť na to, aby si poškodený mohol obstarat' náhradné pôžitky na vyrovnanie prežitých a prežívaných utrpení, strastí a kompenzovanie životných obmedzení vyvolaných úrazom. Ide o nároky rýdzo osobnej povahy. Zákon upravuje zvlášť podmienky, za ktorých sa poskytuje odškodnenie za bolesť a zvlášť podmienky

pre odškodnenie sťaženia spoločenského uplatnenia. Rovnako osobitne stanovuje zásady pre vyhodnocovanie oboch druhov odškodnenia. Priznanie nároku na náhradu za bolesť nie je podmienené priznaním nároku na sťaženie spoločenského uplatnenia a naopak. Aj zvýšenie odškodnenia u oboch nárokov treba posudzovať osobitne, lebo existencia dôvodov pre zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia neznamená zároveň aj existenciu dôvodov pre zvýšenie odškodnenia za bolesť a naopak. Odškodnenie za bolesť sa poskytuje za bolesti spôsobené poškodením na zdraví, jeho liečením, odstraňovaním jeho následkov a sťažením zdravotnej pohody. Sťaženie spoločenského uplatnenia sa odškodňuje, ak poškodenie na zdraví má preukázateľné nepriaznivé dôsledky na životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb. Zvýšenie odškodnenia závisí od splnenia predpokladov, ktoré ho poškodili vo veku, v ktorom utrpel škodu na zdraví, ktoré mal pre ďalšie uplatnenie v živote a v spoločnosti, a ktoré sú pre neho obmedzené alebo stratené. Pod sťažením spoločenského uplatnenia treba rozumieť jednak vylúčenie či obmedzenie účasti poškodeného na plnom osobnom a rodinnom, spoločenskom, politickom, kultúrnom a športovom živote, jednak sťaženie či dokonca priamo znemožnenie výkonu či voľby povolania, voľbu budúceho životného partnera, resp. možnosti ďalšieho sebazdelávania. Odškodnenie za sťaženie spoločenského uplatnenia nepatrí za poškodenie prechodného charakteru, za ktoré sa považuje i nepriaznivý zdravotný stav, so zlepšením ktorého možno podľa lekárskej vedy počítať v čase kratšom ako rok (preto možno toto odškodnenie priznať najskôr rok po spôsobení škody), a za menšie jazvy, drobné kozmetické vady a chorobné zmeny ľahšieho charakteru, ktoré nemôžu viesť k výraznejšiemu obmedzeniu spoločenského uplatnenia poškodeného. V danom prípade žalobkyni I bolo poskytnuté v zmysle ust. zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia odškodnenie z titulu bolestného v celkovej výške 4 473,- eur a z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia v celkovej výške 3 460,- eur, ktoré vo vyčerpávajúcom rozsahu zohľadnilo všetky okolnosti poškodenia zdravia a jeho následkov. Tieto boli preukázané výpoveďami účastníkov konania, výpoveďami svedkov, ako aj lekárskymi správami, znaleckým posudkom MUDr. Jozefa Lohnerta, CSc. a jeho výpoveďou pred prvostupňovým súdom. V rámci bolestného boli lekárske posudky zohľadnené opakované operačné zásahy spojené s komplikáciami, pretrvávajúce bolesti, v rámci sťaženia spoločenského uplatnenia bola zohľadnená dlhodobá práceneschopnosť, obmedzenie v obvyklom spôsobe života, odkázanosť na opatrovanie inou osobou. Takéto odškodnenie je potrebné považovať za dostatočné, dôstojné a adekvátne, v plnom súlade s ústavným princípom proporcionality. Žalobkyňa I neuviedla žiadne také rozhodujúce skutkové tvrdenia,

ktoré by neboli zohľadnené pri uspokojení jej nároku na náhradu škody na zdraví, preto už neprichádza do úvahy poskytnúť jej ďalšie odškodnenie z titulu zásahu do jej osobnostných práv, a to či už práva na zdravie ako aj práva na súkromie a rodinný život, nakoľko by tým došlo k porušeniu všeobecnej právnej zásady „non bis in idem“ ako aj už spomenutého princípu proporcionality. Podľa odvolacieho súdu je potrebné prihliadnuť na to, že pri poškodení zdravia žalobkyne 1 nedošlo k život ohrozujúcemu zraneniu, nebol poškodený životne dôležitý orgán, i keď došlo k ťažkej ujme na zdraví. Podľa vyjadrenia lekára išlo o zranenie s priemernou a primeranou dobou liečenia 6 mesiacov vrátane úplnej rehabilitácie, práceneschopnosť žalobkyne 1 bola neprimeraná avšak biologicky odôvodnená pre sprievodné komplikácie. Zdravotný stav žalobkyne 1 po prepustení nebol vážny, vyžadoval si však opatrovanie inou osobou, pomoc pri obstarávaní a príprave prostriedkov dennej obživy. U žalobkyne 1 sa počas liečenia vyskytli dve komplikácie, ktoré spôsobili reálne predĺženie doby liečenia, išlo o nepredvídateľný jav, ktorý nemal priamy súvis so zraneniami. Čo sa týka posúdenia sťaženia spoločenského uplatnenia, žalobkyňa 1 sa po ukončení PN vrátila do práce, a aj v súčasnosti pracuje ako zdravotná sestra. V rámci bodového ohodnotenia SSU neprichádzalo do úvahy ani zvýšenie podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, nakoľko u žalobkyne 1 nedošlo k invalidite, lekáorskými posudkami nebolo preukázané ani zvýšenie bolestného či SSU na dvojnásobok podľa § 10 ods. 4 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Je pravda, že žalobkyňa nemôže vykonávať všetky aktivity, ktoré vykonávala pred nehodou (napr. lyžovanie), môže však vykonávať iné športové aktivity (napr. plávanie, bicyklovanie). Čo sa týka nároku žalobcu 2, manžela žalobkyne 1, je nepochybné, že predmetná dopravná nehoda, pri ktorej žalobkyňa 1 utrpela poškodenie zdravia, znamenal zásah do súkromného a rodinného života žalobcu 2 a teda aj zásah do jeho osobnostnej sféry, ktorá požíva ochranu v zmysle ust. § 11 a nasl. Obč. zákonníka. Podmienkou priznania náhrady nemajetkovej ujmy z titulu neoprávneného zásahu do osobnostnej sféry žalobcu 2 je však to, aby intenzita a okolnosti takéhoto zásahu odôvodňovali priznanie finančného zadosťučinenia, keď by sa iná nemateriálna forma satisfakcie javila ako nedostatočná. Posúdiac okolnosti daného poškodenia zdravia žalobkyne 1 a dopad tejto udalosti na súkromný a rodinný život žalobcu 2 dospel odvolací súd k záveru, že uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch je v celom rozsahu nedôvodný. Na jednej strane je potrebné uznať, že následky poškodenia zdravia žalobkyne 1 a dopad tejto udalosti na súkromný a rodinný život žalobcu 2 boli nie zanedbateľné a žalobca 2 mohol mať subjektívny pocit, že sa mu zmenil celý život, na druhej strane je však potrebné konštatovať, že

právo na primerané finančné zadostučinenie je vyhradené pre tie prípady, keď intenzita zásahu do súkromného a rodinného života dotknutej osoby je značná a nenapraviteľná, napr. v prípade smrti blízkej osoby, vážneho alebo pretrvávajúceho narušenia rodinných väzieb, alebo v prípade vážnych doživotných následkov. V danom prípade však došlo len k prechodnému vplyvu nehody na súkromný a rodinný život žalobcu 2, ktorý nebol dlhodobejšie obmedzený v pracovnej oblasti, nebolo preukázané žiadne zhoršenie rodinných vzťahov, žalobca 2 sa po čase znova vrátil k svojim voľnočasovým aktivitám. Integrálnou súčasťou kvalitného manželského zväzku je to, aby si manželia navzájom pomáhali, o to viac v ťažkých a krízových situáciách, táto povinnosť má svoje vyjadrenie aj v ust. § 18 Zákona o rodine. Žalobca 2 ako manžel žalobkyne 1 poskytoval jej adekvátnu starostlivosť a bol jej manželskou oporou v takom rozsahu, ako to vyplýva z rozsahu vzájomných práv a povinností, ktoré sú vlastné manželskému zväzku, a to aj na úkor toho, že sa musel na istý čas vzdať svojich záľub a vo väčšom rozsahu zabezpečovať potreby rodiny. Nepostačuje to však na to, aby bolo možné považovať za primerané poskytnúť mu náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, do úvahy tu prichádza len poskytnutie morálnej satisfakcie, ktorej sa však žalobným návrhom nedomáhal. Bolo pritom potrebné prihliadnúť tiež na okolnosti, za akých k predmetnému neoprávnenému zásahu došlo, a to najmä to, že zo strany žalovanej 1 išlo o nedbanlivostný trestný čin, žalovanej 1 bol trestným rozkazom uložený primeraný trest, pre samotnú žalovanú 1 bola predmetná dopravná nehoda tiež vážnym zásahom do života. Z dôvodu nedôvodnosti návrhu v celom rozsahu bolo už nadbytočným osobitne sa zaoberať otázkou pasívnej vecnej legitímácie žalovaného 2, pričom tak ako poukazovali účastníci konania a ich právni zástupcovia, ani v rozhodovacej praxi súdov nepanuje zhoda, či nároky na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch možno považovať za škodu v zmysle § 4 ods. 2 zákona č. 381/2001 Z. z. Odvolací súd v tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutie Krajského súdu v Košiciach č. k. 11 Co 12/2009-370 zo dňa 3.3.2010, rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 168/2009 zo dňa 20.4.2009, ako aj uznesenie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6 Co 127/2010 zo dňa 8.11.2011, ktorým bola predložená prejudiciálna otázka Súdnemu dvoru EÚ podľa čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.“

Žalobcovia 1/ a 2/ podali „proti tomuto rozsudku“ dovolanie. Prípustnosť dovolania vyvodzujú z ustanovenia § 238 ods. 1 O.s.p. a odôvodňujú ho dovolacím dôvodom podľa § 241 ods. 1 písm. c/ O.s.p., t. j. tým, že dovolaním napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Navrhli, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušil, prípadne zmenil „v zmysle podaného dovolania“, a žalovanej 1/ uložil povinnosť

nahradiť žalobcom náhradu trov konania. Na odôvodnenie dovolania uviedli, že platná právna úprava, ako aj právna teória a prax dôsledne odlišujú inštitút náhrady škody v podobe bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia a inštitút ochrany osobnosti, ako aj nároky plynúce z nich oprávneným osobám. Medzi týmito právnymi inštitútmi je pojmová aj obsahová odlišnosť, a preto ich nie je možné stotožňovať a tvrdiť, že ide o konkurujúce si nároky, resp. nemožno prisvedčiť názoru, že uplatnením jedného z týchto nárokov zaniká možnosť uplatnenia druhého nároku. Poukázali v tejto súvislosti na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2011, sp. zn. 4 Cdo 168/2009. Žalobcovia preto nesúhlasia so záverom odvolacieho súdu, „v zmysle ktorého si osoba poškodená na osobnostných právach nemôže popri nároku na náhradu škody na zdraví uplatňovať zákonný nárok na náhradu ujmy spôsobenej na jej osobnostných právach, ak tieto nároky vznikli z týchto istých skutkových okolností, resp. v dôsledku toho istého protiprávneho konania“. Tvrdia, že takýto právny názor je v rozpore so znením zákona, ako aj právnou teóriou a praxou. Podľa žalobcov odvolací súd na danú vec neprávne aplikoval ak zásadu „ne bis in idem“, s ktorou úzko súvisia zásady „litispendencie“ a „res iudicata“. Poukázali aj na závery uznesenia Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 30 Cdo 154/2007, od ktorých sa odvolací súd výrazne odklonil, resp. rozhodol v priamom rozpore s nimi. Nesúhlasia s názorom odvolacieho súdu, že možno nemajetkovú ujmu žalobcov subsumovať pod nároky plynúce z inštitútu sťaženia spoločenského uplatnenia. Tvrdia, že výška náhrady sťaženie spoločenského uplatnenia určená na základe lekárskeho posudku nezohľadňuje to, ako neoprávnené konanie škodcu zasiahlo do súkromného a rodinného života poškodeného, ale sa zaoberá výlučne tým, ako toto protiprávne konanie škodcu obmedzuje možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti. Odvolací súd nie celkom správne vyložil podstatu inštitútu ochrany osobnosti a nárokov plynúcich z neho osobám, do osobnostných práv ktorých bolo neoprávnené zasiahnuté a pri niektorých svojich záverov zachádza od absurdností [„... je síce pravdou, že žalobkyňa nemôže vykonávať všetky aktivity, ktoré vykonávala pred nehodou (napr. lyžovanie), môže však vykonávať iné športové aktivity (napr. plávanie, bicyklovanie)]. Odvolacím súdom prezentovaný záver naostatok vôbec neobstojí vo vzťahu k žalobcovi 2/, u ktorého ujma spôsobená na jeho osobnostných právach nemohla byť kompenzovaná náhradou za sťaženie spoločenského uplatnenia. Žalobcovia tiež poukázali na podľa nich nesprávny postup odvolacieho súdu, ktorý spočíva podľa nich v tom, že odvolací súd „v rozpore s ustanovením § 213 ods. 1 O.s.p. zopakoval dokazovanie, ktoré už v predmetnej veci už skôr vykonal prvostupňový súd.“

Žalovaná 1/ navrhla dovolanie žalobcov zamietnuť. Žalobcami napadnutý rozsudok považuje za správny. Nespochybnuje tvrdenie žalobcov o rozdielnosti náhrady škody a ochrany osobnosti, tvrdia však, že neboli splnené predpoklady na priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch a žalobcom sa v rámci zákona dostalo dostatočné zadosťučinenie.

K dovolaniu žalobcov sa na výzvu súdu vyjadril aj žalovaný 2/. Stotožnil sa so závermi odvolacieho súdu. Navrhol odvolanie žalobcov „odmietnuť“ a rozsudok odvolacieho súdu „potvrdiť“.

Žalobcovia v replike na vyjadrenia žalovaných považujú ich argumentáciu za nesprávnu. Zároveň doplnili dôvody svojho dovolania o novú argumentáciu, v rámci ktorej poukázali na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 1. marca 2000, sp. zn. II. ÚS 517/1999 a rozhodnutie najvyššieho súdu Českej republiky z 15. júla 2005, sp. zn. 30 Cdo 2485/2004. Opätovne zdôraznili, že náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia rozhodne nepokrýva aj nemajetkovú ujmu spôsobenú na súkromnom a rodinnom živote poškodeného, a teda ujma na ich osobnostných právach nemôže byť reparovaná prostredníctvom inštitútu náhrady škody na zdraví.

Najvyšší súd Slovenskej republiky konajúci ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie bolo podané včas na tento procesný úkon oprávnenými osobami (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktoré sú v dovolacom konaní zastúpené advokátom (§ 241 ods. 1, posledná veta O.s.p.) predovšetkým považoval za potrebné vyrovnať sa s otázkou, v akom rozsahu žalobcovia napádajú rozsudok odvolacieho súdu, keď v úvodných častiach dovolania uvádzajú, že ho podávajú „proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 11. júla 2012, č. k.: 24 Co 202/2011“, ktorý má ale niekoľko výrokov (potvrdzujúce, zmeňujúce a zrušujúce). Podľa dovolacieho súdu ale z obsahu dovolania, v ňom použitej argumentácie nepochybne vyplýva, že žalobcovia napádajú rozsudok len v tej jeho časti, ktorou bol rozsudok súdu prvého stupňa zmenený vo výroku II. tak, že žaloba bola zamietnutá aj v tejto časti. Vzhľadom na uvedené dovolací súd nepodrobil svojmu prieskumu ostatné „potvrdzujúce“ výroky rozsudku odvolacieho súdu (ktoré podľa názoru dovolacieho súdu naostatok neboli ani správne vyhlásené, keďže odvolanie proti výrokom rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým bolo žalobe sčasti vyhovené a žalovanej 1/ bola uložená povinnosť zaplatiť na účet súdu súdny poplatok, podala iba žalovaná 1/, ktorá nebola v nerozlučnom procesnom spoločenstve so žalovaným 2/ a jej odvolanie neplatilo i pre žalovaného 2/).

Po preskúmaní veci v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania, keďže jeho nariadenie nepovažoval za potrebné (§ 243a ods. 1 O.s.p.), dovolací súd dospel k záveru, že je dôvodné len dovolanie žalobkyne 1/, nie však aj žalobcu 2/.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi (§ 242 ods. 1 O.s.p.); obligatórne sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Žalobcovia procesné vady uvedené v § 241 ods. 2 písm. a/ a b/ O.s.p. v dovolaní nenamietajú a takéto vady ani dovolací súd.

V dovolaní je uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.; žalobcovia tvrdia, že napadnutá časť rozhodnutia odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Žalobcovia 1/ a 2/ uplatnili žalobou právo na ochranu ich osobnosti, do ktorej bolo podľa ich tvrdenia zasiahnuté konaním žalovanej 1/. Domáhali sa voči nej (iba) náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch.

Občiansky zákonník v ustanovení § 11 priznáva každej fyzickej osobe právo na ochranu osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov osobnej povahy. Zákon nepodáva výpočet konkrétnych foriem zásahov, ktorými môžu byť dotknuté jej osobnostné práva, stanovuje ale znaky, za prítomnosti ktorých treba určité správanie považovať za zásah do osobnosti (objektívna

spôsobilosť zásahu negatívne dopadnúť na osobnosť fyzickej osoby, neoprávnenosť zásahu a príčinná súvislosť medzi určitým konaním a porušením alebo ohrozením osobnostných práv).

Mnohorakosti prejavov jednotlivých stránok a zložiek osobnosti fyzickej osoby zodpovedá aj široké spektrum možných zásahov do jednotlivých z týchto stránok a zložiek osobnosti. Právo na ochranu zdravia ako také nepochybne patrí medzi osobnostné atribúty každého človeka a je pre každú fyzickú osobu jedným z najvýznamnejších stránok a zložiek ochrany jej osobnosti (čo je výslovne naostatok uvedené aj v zákonom výpočte v § 11 O.z.), pretože má bezprostredný dopad na kvalitu jej života.

Otázka, či konaním žalovanej bolo zasiahnuté do osobnostných práv žalobcov 1/ a 2/ (ich práva na zdravie) považuje dovolací súd pri svojom prieskume za otázku (kladne) vyriešenú. Obidva sudy nižších stupňov zhodne ustálili, že „ [...] v danom prípade jednoznačne došlo k zásahu do osobnostného práva žalobkyne 1/ na zdravie a telesnú integritu dopravnou nehodou spôsobenou žalovanou 1/ [...] ako aj oboch žalobcov do osobnostného práva na súkromie, nakoľko touto dopravnou nehodou bolo zasiahnuté do ich súkromného a rodinného života, ...“ Táto otázka, keďže správnosť jej riešenia nie je žalobcami 1/ a 2/ spochybňovaná v ich dovolaní, už ani nemôže byť predmetom dovolacieho prieskumu (naostatok jej iné riešenie, keďže žalovaná 1/ dovolanie nepodala, by bolo v rozpore so zákazom zásady reformatio in peius platnou i pre občianskoprávne sporové konanie). Vzhľadom na uvedené, vychádzajúc z rozsahu a dôvodov dovolania, ktorými je dovolací súd viazaný, zostala predmetom prieskumu v dovolacom konaní otázka, či odvolací súd, na rozdiel od súdu prvého stupňa, správne dospel k záveru, že žalobcovia 1/ a 2/ (ktorí neuplatnili iné prostriedky ochrany osobnosti) neopodstatnene uplatňujú právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 O.z.

Nemajetkovou ujmov v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 O.z. je taká ujma, ktorá sa premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti. Takáto ujma sa teda bezprostredne nepremieta do fyzickej integrity ani do majetkovej sféry fyzickej osoby. Treba ju preto dôsledne odlišovať od majetkovej ujmy, vrátane ujmy na zdraví s majetkovými dôsledkami (pozri § 16 O.z.) a inej nemajetkovej ujmy vznikutej ako priamy dôsledok zásahu do telesnej integrity fyzickej osoby, za ktorú sa náhrada poskytuje podľa iných predpisov (pozri § 444 O.z.). Zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 O.z. je dosiahnuť vyváženosť miery ujmy na hodnotách ľudskej

dôstojnosti s konkrétnym finančným vyjadrením náhrady takej nemajetkovej ujmy a s prihliadnutím na všetky okolnosti konkrétneho prípadne optimálne, a tým účinne vyvážiť a zmierniť nepriaznivý následok neoprávneného zásahu a poskytnúť čo najúplnejšiu a najúčinnjšiu občianskoprávnu ochranu osobnosti fyzickej osoby. Na rozdiel od toho, zmyslom náhrady ujmy vzniknutej ako priamy dôsledok do telesnej (fyzickej) integrity fyzickej osoby (§ 444 O.z.) je pokúsiť sa poskytnúť relatívnu náhradu za ujmu spôsobenú poškodením zdravia, jeho liečenia alebo odstraňovania jeho následkov (bolestné), resp. za ujmu na zdraví, ktorá má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, pre uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo pre plnenie jeho spoločenských úloh (sťaženie spoločenského uplatnenia).

Odvolačí súd, hoci vo svojich všeobecných úvahách (str. 10, odsek 2 jeho rozsudku) správne ustálil, že tieto nároky sú „*úplne samostatné*“, pri svojich záveroch, na ktorých založil svoje rozhodnutie, podľa názoru dovolacieho súdu naostatok medzi nimi pokiaľ ide o predpoklady vzniku práva na ich náhradu dôsledne nerozlišuje. Dospieva totiž k záveru, že „*V rámci odškodnenia vo forme bolestného sa zohľadňujú všetky zdravotné špecifická poškodenia zdravia poškodeného, v rámci posudzovania výšky náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa posudzuje celý široký komplex následkov poškodenia zdravia, pričom takto široko vymedzený rámec špeciálnej úpravy právnej ochrany nepochybne v sebe zahŕňa i ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život*“. Potom, vychádzajúc z uvedeného záveru, hodnotiac mieru odškodnenia žalobkyne 1/ za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia ako „*dostatočné, dôstojné a adekvátne, v plnom súlade s ústavným princípom proporcionality*“, uzavrel, že keďže žalobkyňa 1/ neuviedla žiadne také rozhodujúce skutkové tvrdenia, ktoré by neboli zohľadnené pri uspokojení jej nároku na náhradu škody na zdraví, už neprichádza do úvahy, aby jej bolo poskytnuté „*d ďalšie odškodnenie z titulu zásahu do jej osobnostných práv, a to či už práva na zdravie ako aj práva na súkromie a rodinný život*“, pretože inak by dochádzalo k porušeniu zásady non bis in idem a princípu proporcionality.

Podľa dovolacieho súdu záver odvolacieho súdu, že rámec špeciálnej úpravy odškodnenia ujmy na zdraví fyzickej osoby zahŕňa v sebe aj ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život, nemá oporu v platnej právnej úprave odškodnenia ujmy na zdraví.

Podľa § 2 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z.z.“) bolesť je ujma spôsobená poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov.

Podľa § 2 ods. 2 zákona č. 437/2004 Z. z. sťaženie spoločenského uplatnenia je stav v súvislosti s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh (ďalej len „následok“).

Podľa § 3 ods. 1, 2 zákona č. 437/2004 Z. z. náhrada za bolesť sa poskytuje jednorazovo; musí byť primeraná zistenému poškodeniu na zdraví, priebehu liečenia alebo odstraňovaniu jeho následkov. Náhrada za bolesť sa poskytuje na základe lekárskeho posudku (§ 7 a 8). Sadzby bodového hodnotenia za bolesť sú ustanovené v prílohe č. 1 v I. a III. časti.

Podľa § 4 ods. 1, 2 zákona č. 437/2004 Z. z. náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia sa poskytuje jednorazovo; musí byť primeraná povahe následkov a ich predpokladanému vývoju, a to v rozsahu, v akom sú obmedzené možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti. Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia sa poskytuje na základe lekárskeho posudku (§ 7 a 8). Sadzby bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia sú ustanovené v prílohe č. 1 v II. a IV. časti.

Z citovaných ustanovení zákona č. 437/2004 Z. z. podľa dovolacieho súdu jednoznačne vyplýva, že zmyslom náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia je poskytnúť peňažnú náhradu za ujmu spôsobenú zásahom do telesnej integrity fyzickej osoby. Z nich, ani zo zásad na hodnotenie bolesti (§ 9 zákona č. 437/2004 Z. z.), zásad na hodnotenie sťaženia spoločenského uplatnenia (§ 10 zákona č. 437/2004 Z. z.), ale ani zo sadzieb bodového ohodnotenia (príloha 1. zákona č. 437/2004 Z. z.) nie je možné vyvodiť, že by sa náhrada za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia poskytovali za ujmu, ktorá premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti (podľa dovolacieho súdu „i ochranu dôstojnosti osoby dotknutej neoprávneným zásahom i práva na súkromný a rodinný život“).

K tomu dovolací súd poznamenáva, že úprava náhrady za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia v zákone č. 437/2004 Z. z. je iná než vo vyhláske ministerstva zdravotníctva Českej republiky č.440/2001 Sb. o odškodnení bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia, účinnej do 31. decembra 2013, podľa ktorej za bolesť sa považovalo každé telesné a „*duševné strádanie*“ spôsobené škodou na zdraví. Dovolací súd robí túto poznámku z dôvodu, že je evidentné, že odvolací súd pri svojich záveroch vychádza z rozhodnutí súdov v Českej republike (viď jeho poukaz na rozsudok Vrchného súdu v Olomouci sp. zn. 1 Co 2/2010 z 5. mája 2010) a teoretických úvah niektorých autorov (viď napr. článok Michala Ryšku: Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti, Právni rozhledy 16/2009, s. 591, v ktorom záver o neprípustnosti duplicitného uplatnenia všeobecných nárokov na ochranu osobnosti popri všeobecných nárokov na náhrady škody na zdraví je odôvodnený, okrem iného, i s poukazom na uvedené vymedzenie bolesti vo citovanej vyhláske).

Vzhľadom na uvedené, dovolací súd nepovažuje za opodstatnený záver odvolacieho súdu, že v preskúmvanej veci bolo potrebné uplatniť zásahu non bis in idem (nie dvakrát o tom istom), resp. princíp proporcionality. Naostatok odvolací súd aplikáciu ostatne uvedeného princípu (ako princípu využívaného pri kolízii chránených subjektívnych práv, ktorá sa má riešiť aj na základe kritéria porovnávania), hoci mal za to, že konaním žalovanej bolo zasiahnuté aj do práva na súkromný a rodinný život žalobkyne 1/, bližšie nevysvetlil.

Vychádzajú z týchto úvah dospel dovolací súd k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu v časti, ktorou bol rozsudok súdu prvého stupňa v jeho výroku II. vo vzťahu k žalobkyni 1/ zmenený tak, že žaloba bola zamietnutá, spočíva v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci na nedostatočne zistenom skutkovom stave veci. Preto túto časť výroku rozsudku odvolacieho súdu, a na neho nadväzujúci výrok, ktorým odvolací súd zrušil výrok rozsudku súdu prvého stupňa VI. o povinnosti žalobkyne 1/ zaplatiť súdny poplatok, zrušil a v rozsahu zrušenia vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

Na rozdiel od zrušenej časti rozsudku odvolacieho súdu týkajúcej sa žalobkyne 1/ dovolací súd za správny považuje rozsudok odvolacieho súdu v časti týkajúcej sa žalobcu 2/. Odvolací súd svoje rozhodnutie v tejto časti primerane vysvetlil. S jeho záverom, že dôstojnosť a vážnosť žalobcu 2/ nebola znížená v miere, že by to vyžadovalo priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 O.s.p., dovolací súd súhlasí. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu v príslušnej časti nevyplýva jednostrannosť, ani

taká aplikácia príslušných ustanovení, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. Dovolací súd vzhľadom na uvedené sa preto obmedzuje iba na skonštatovanie jeho správnosti.

Keďže dovolací súd dospel k záveru, že dôvody dovolania žalobcu 2/ nie sú dané a neboli zistené ani vady konania, pre ktoré by bolo potrebné napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v časti týkajúcej sa tohto dovolateľa zrušiť, dovolanie žalobcu 2/ zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

O trovách dovolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa samostatným rozhodnutím po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (§ 151 ods. 3 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. mája 2014

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v. r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Mgr. Monika Poliačiková